

Forsorgsarbejdet ved Psykopatanstalterne i Herstedvester.*)

Af cand. polit. VAGN SKRIVER,
Forsorgssekretær ved Psykopatanstalterne i Herstedvester.

Maa jeg til en begyndelse forudskikke den bemærkning, at det kan være en blandet fornøjelse at være forsorgssekretær. For en saadan, som er besat af det, man med et ramrende udtryk kalder ildhu, bestaar tilværelsen i en stadig kamp. Denne kamp føres ikke, som man maaske kunde føle sig foranlediget til at tro, imod den front, der vender sig mod klienterne, fangerne eller de forvarede, men først og fremmest mod autoriteterne, der, skønt aanden i straffeloven af 1930 formentlig er særdeles klar, har haft svært ved at lægge linierne om. Der er jo ikke megen plan i straffeloven, dersom man ikke bevilger eller drager omsorg for at faa bevilliget de nødvendige midler til forsorgsarbejdet herunder ikke alene lønninger til det tilstrækkelige antal medhjælpere, men ogsaa til kontorhold m. v., samt de pengebeløb, uden hvilke en væsentlig del af forsorgsarbejdet ikke kan udføres. Vi, der enten af trang eller idealisme er gaaet ind i dette arbejde, har derfor som en slags pionerer maattet udkæmpe en for andre svært fattelig strid med personlige afsavn af privatliv, som vel er alle pionerers lod, og som vi vel til syvende og sidst heller ikke beklager os over, naar det blot gaar fremad.

Hvad der er alfa og omega for forsorgsmedarbejderne er, hvad man i fængselsterminologien kalder fangebehandling baade før og efter løsladelsen. Deraf hele misèren, thi som det

*) Foredrag, holdt i Dansk kriminologisk Selskab d. 20/2 1946.

fremgaar for eksempel af fængselsinspektør *Worms* tidligere foredrag i kriminologisk selskab, kan man kun daarligt tale om egentlig fangebehandling. Naar jeg til dato stadig har kunnet føle glæde ved mit arbejde, er aarsagen den, at fængselsdirektoratet i 1936 flyttede mig fra et statsfængsel til psykopat-anstalterne i Herstedvester, hvor skiftende overlæger som chefer har haft en udfra behandlingsmæssige synspunkter, om jeg saa maa sige, medfødt forstaaelse af forsorgsarbejdet som et aldeles afgørende led i behandlingen, og som især under overlæge *Stürups* ledelse har bevirket, at myndighederne — vel i tillid til ham — har vist sig betydelig mere large end forhen. Lad mig om denne møjsommeligt tilkæmpede position blot anføre, at jeg fra alene mand hovedsagelig at beskæftige mig med administrativt arbejde og med forsorgsarbejdet *con amore* efterhaanden har faaet arbejdet vendt om og desuden har to-tre mandlige forsorgsmedarbejdere samt den fornødne kontormedhjælp. Aarsagen til dette ligger formentlig i, hvad ogsaa er rimeligt, at der med det vanskelige klientel, som de indsatte i psykopatforvaringsanstalten udgør, er opnaaet resultater, som vel næppe mange havde gjort sig illusion om, og som vel bedst kan illustreres med, at resultaterne ikke er væsentlig forskellige fra, hvad man opnaar med saakaldte normale fra statsfængslerne. Disse resultater er tilmed opnaaet under ugunstige arbejdsforhold, og maner derfor i virkeligheden til, at dette arbejde, der kun er en bagatel paa fængselsvæsenets budget, bliver væsentligt udbygget.

Naar man i nogen tid har arbejdet som forsorgssekretær, fyldes man efterhaanden af taknemmelighed ved opdagelsen af, at der findes en række private hel- eller halvfilantropiske foretagender, der støtter forsorgen for lovovertrædere. Jeg nævner eksempelvis Dansk Værneselskab, Fængselshjælpen, de forskellige fængselselskaber, Indre Mission, Arbejde Adler, Frelsens Hær, Kirkens Korshær. Forsorgssekretæren føler, at han overhovedet ikke kunde overkomme sit arbejde, dersom han ikke kunde finde støtte her, hvad enten det nu gælder anbringelse paa et optagelseshjem, pengehjælp til forskellige formaal eller

fremskaffelse af arbejde og logi, samt endelig tilsyn med de løsladte. Men efterhaanden bliver denne taknemmelighed af en noget svingende karakter, og afhængigheden af disse institutioner kan ofte føles som en praktisk og saaledes væsentlig hæmsko i arbejdet. Al imødekommenhed til trods staar forsorgssekretæren billedlig talt med hatten i haanden og fremstrakt haand som betler for sin klient og kan ikke opnaa det, som han anser for rigtigt. Men hertil kommer, at han ikke kan opnaa det, uden at der medgaar tid, som ødelægger arbejdet. Staar en løsladt pludselig uden logi og skal paa et hjem, særlig i København, skal der timelange, ja, undertiden flere dages forhandlinger til. Staar en løsladt i en pludselig pengeforlegenhed for et noget større beløb, er det samme tilfældet. Skal der skaffes arbejde, undersøges tilbudet ofte af lokale præster, og præsternes gode egenskaber ufortalt, er de i almindelighed næppe de bedst egnede og mest uhildede hertil. Tilsynet med løsladte føres af personer, der ikke har det fjerneste personlige kendskab til den mand, de faar med at gøre. Da jeg i 1936 begyndte med forsorgsvirksomheden, var tilsynet rodet saadan sammen, at der i udskrivningsvilkaarene kunde være fastsat, at det førtes af fængselshjælpen, politiet, inspektør og tilsynsværge samtidig; forstaa det, hvo der kan, men det maa da ogsaa tilføjes, at der ofte ikke blev ført noget videre tilsyn. Alt dette medførte, at vi for vort arbejde paa psykopatanstalterne og udfra den behandlingsmæssige nødvendighed satte, at anstalten selv maatte tage denne opgave op i videst udstrækning. Først gik vi i lag med tilsynet, idet indstillingen om løsladelse konkluderede i et som regel ensartet forslag for løsladelsesvilkaar med vidtstrakte beføjelser for tilsynet, der altid varetages af anstalten; disse indstillinger er uvægerligt fulgt af retten. Dernæst blev arbejds tilbudene, skønt fremskaffet af andre, altid efterundersøgt af anstalten selv. Saa begyndte det strenge arbejde for oprettelse af eget optagelseshjem, som endnu ikke er lykkedes, men dog nu har faaet en forløber i anstaltens aabne og fri afdeling „Kastanienborg“ i Avedøre, der allerede har vist sin uomstødelige værdi, ogsaa i flere tilfælde som hjem. Og endelig

lykkedes det at faa bevilliget midler til anstalten, dels en aarlig bevilling, dels en engangsbevilling fra filmsfonden, der nu sætter anstalten i stand til at yde øjeblikkelig hjælp, hvor en saadan er nødvendig. Jeg maa imidlertid indrømme, at denne udvikling af forskellige grunde er naturligere for psykopatanstalterne end for de fleste andre anstalter. Den første, at belæget er saa lille, at forsorgsmedarbejderne har virkelig mulighed for at kende hver enkelt af de forvarede rigtigt. Den anden, at selve behandlingen paa anstalten, blandt andet gennem udgangsinstituttet, medfører, at forsorgsmedarbejderen faar et ganske særligt godt kendskab til de forvarede, som de senere skal føre tilsyn med, til deres interesser, deres hjem og familie m. m. Den tredie, at vi gennem antallet af medarbejdere har mulighed for at føre et virkeligt effektivt tilsyn. Jeg tror derfor, at fængselsdirektørens løfte om opførslen af smaa anstalter, naar de økonomiske forhold tillader det, har vakt særlig tilfredshed hos de fleste forsorgsmedarbejdere. Men jeg vil gerne tilføje, at jeg, selvom jeg anser det for givet, at samfundet selv maa tilstræbe at varetage forsorgen helt paa dette omraade og dermed overflødiggøre blandt andet de dele af filantropien, der ikke udelukkende er praktiske og saglige, ikke ønsker død over adskillige af de filantropiske selskaber, som, fordi al forsorg er kompliceret, stadig vil have en virkelig mission.

Da jeg for ti aar siden begyndte som forsorgssekretær ved forvaringsanstalten for psykopater, paahvilede der mig som nævnt væsentlig andre opgaver. Først to aar efter blev forsorg ene-opgave. Senere knyttedes en kontorassistent til, og da man fandt det praktisk at knytte udgangsarbejdet til forsorgen samt lægge brevcensuren ind derunder, har det udviklet sig til, at forsorgspersonalet nu omfatter en forsorgssekretær, to ordinære forsorgsmedarbejdere, en ekstraordinær medarbejder, en kontorassistent samt en mand til brevcensuren. Ved slutningen af 1936 var der 89 forvarede i anstalten og 34 paa prøve, samt et ringe antal endelig løsladte. Ved udgangen af 1945 var tallet 158 i anstalten, 105 paa prøve og 96 endelig løsladte, af hvilke anstalten har mere eller mindre kontakt med et ret stort antal.

De fleste af disse aar har været trange, med perioder, hvor man har været lige ved at opgive ævret, fordi de resultater, der tydeligvis opnaaedes, ikke saa hurtigt, som man haabede og ønskede, førte til den udvidelse af personalet og forøgelse af midler, der kunde bevirke endnu bedre resultater og samtidig forøge en indsamling af kendsgerninger, der kunde danne basis for en videnskabelig bearbejdning. Aarene har ogsaa været trange i den forstand, at man ikke har kunnet undgaa en nedslaaende følelse af, at et overordentligt stort og betydende antal funktionærer i etaten mener at have bedre forstand paa forsorgsarbejdet end de personer, der indebærer embederne som forsorgssekretærer, saaledes at disse for eksempel føler sig sat udenfor, naar større udvidelser af dette arbejde iværksættes. Baade af menneskelige, sociale og økonomiske grunde anser jeg det for uomgængeligt nødvendigt, at forsorgsarbejdet udvides i en helt anderledes og storstilet grad. Det erkendes jo i udstrakt grad af kriminologer og penologer, at hovedmanglen i vort fængselssystem er manglen paa behandling. I prøveløsladelsen og det dermed følgende tilsyn har man faaet et institut, der i rette hænder giver den allerbedste lejlighed til virkelig individuel behandling, hvorimod selve anstaltsopholdet, naturligvis mest i de større anstalter, i sig selv indebærer faren for en maskinmæssig massebehandling.

Som forsorgssekretær er det for tiden umuligt ikke at ængstes over, hvad der eventuelt maa ske i de ny straffelejre. Det er ikke beroligende nok at haabe paa, at ændringen i straffelovstillaaget vil indføre prøveløsladelse som led i behandlingen. Enhver forsorgsmand ved statsfængsler ved, at han — ganske simpelt fordi han ikke kan overkomme det alene — kun for ganske faa kan sige, at han har foretaget en egentlig behandling. Dersom forsorgsarbejdet ved de ny anstalter derfor skal udføres paa lignende maade af en enkelt mand, vil det kun være at stille kulisserne op paa en scene, hvorpaa prøveløsladte gaar og forsvinder uden nogen særlig mening. Men lad os antage, at der trods alt bliver stillet personale og midler til raadighed i det omfang, som forsorgssekretæren drømmer om, ja, saa duk-

ker spørgsmaalet op, hvor personalet skal komme fra. Forholdet er jo det, at der ikke findes noget sted, hvor man kan gaa i skole og lære fængselsforsorg. Det maa læres i praksis. Min første chef, den daværende fængselsinspektør ved Horsens statsfængsel, sendte mig tre dage til forsorgssekretæren i Nyborg og to dage til „Fængselshjælpen“ i København. Jeg tør derfor roligt sige, at det var fangerne selv, der lærte mig det praktiske arbejde, og jeg har ofte dengang og senere med bæven tænkt paa, hvad jeg i uforstand kan have slaaet i stykker. Dette fører mig direkte ind paa en af mine yndlingsplaner, nemlig, at ingen skulde virke som forsorgssekretær, før han gennem mindst et aar eller maaske to havde været aspirant og elev hos en erfaren forsorgssekretær. Herigennem opnaar han ikke alene at faa kendskab til alle de brogede spørgsmaal, som han senere skal løse, — og opnaar rutine i at løse dem, — men han faar dem præsenteret saaledes, at han begynder med de mindre komplicerede og langsomt gaar over til de virkelig komplicerede, dem, der samtidig indeholder risiko for recidivering for den løsladte. Samtidig stifter han gradvis kendskab til og bekendtskab med de institutioner og personer, der faar afgørende betydning for ham i arbejdet, som for eksempel lederen af og personalet i filantropiske selskaber, lederen af sygekasser og fagforeninger, forstanderne for optagelseshjem, ledere af større virksomheder, visse politiembedsmænd og kommunale embedsmænd, altsammen bekendtskaber, der er ham til uhyre gavn i arbejdet, og som bevirker, at fængslet straks kan drage den fulde nytte af ham. Men naturligvis har udvælgelsen af personalet stor betydning. Herved er det som regel ikke først og fremmest eksaminer, der kommer i forgrunden, men mere rent personlige og menneskelige fortrin. Ikke saadanne overvejelser, men den praktiske udvikling har medført, at de tre medarbejdere, der for tiden direkte bistaar mig ved forsorgsarbejdet, alle er praktiske folk uden lærer- eller embedseksamen, nemlig en tidligere overbetjent fra politiet, en sygebetjent fra forvaringsanstalten og en fængselsbetjent fra vestre fængsel. Jeg nærer ingen som helst tvivl om, at disse hver for sig paa forhaand maa antages at

have større sandsynlighed for at kunne gøre fyldest end de fleste andre, som kan tænkes at ville søge tjeneste som forsorgssekretærer.

Med denne indledning, med nogle data og tal af historisk art og med fremhævelse af mere almindelige problemer skal jeg gaa over til en fremstilling af det rent praktiske arbejde.

Forsorgsarbejdet i psykopatanstalterne begynder ved indsættelsen, hvor man straks taler med den forvarede for at hjælpe ham med forskellige spørgsmaal. Han har maaske pantsat forskellige beklædningsgenstande, som det er fornøftigst straks at indløse, saa man er sikker paa, at han har tøj, naar han skal løslades. Han vil som regel være i restance med sygekassekontingent, og i modsætning til statsfængslerne har man i forvaringsanstalten fra Justitsministeriet ordre til af den forvarede egen fortjeneste at holde ham som bidragydende medlem af sygekasse. Der kommer forøvrigt stadig forvarede i anstalten, som, skønt Loven har været praktiseret siden 1933, aldrig har været medlem af nogen sygekasse. Endvidere er det undertiden galt med forholdet til fagforeningen, men her mangler man muligheder for at kunne yde en virkelig hjælp, og det er et spørgsmaal, om der ikke burde søges iværksat en generel ordning gaaende ud paa, at man for anstaltens regning kan holde medlemskabet i fagforeningen og arbejdsløsheds-kassen vedlige, eller i loven om arbejdsløsheds-kasser faa tilføjet en bestemmelse om medlemskabets bevarelse fra det øjeblik, da manden bliver anholdt, til han igen bliver løsladt. Alt for ofte staar man overfor ved en løsladelse at skulle fremtrylle adskillige hundrede kroner. Der opstaar ogsaa spørgsmaal om skattebetalingen, som blandt andet giver sig det mærkelige udslag, at man beskatter den forvarede paa hustruens indtægt. Ordningen af folke-registerspørgsmaalet, som har væsentlig betydning paa en række omraader, er ogsaa ofte vanskeligt, fordi den meddelelse, som politiet er pligtig til at afgive, sker til folkeregistret i anholdelseskommunen og ikke til den kommune, hvor manden muligt faktisk er tilmeldt. Paa dette omraade kunde der derfor være grund til supplerende bestemmelser. Endelig taler man med den

forvarede om afbetalingsforhold og private gældsforhold, men det maa iøvrigt siges, at mange af disse forhold paa grund af den lange varetægtstid enten er blevet ordnet ad privat vej, eller paa grund af den lange tid er gaaet haabløst i uorden. Jeg tror, at det vilde være af stor betydning, dersom forsorgsmedarbejdere straks ved enhver fængsling fik lejlighed og midler til at gøre en positiv indsats.

Det sker meget ofte, at de forvarede staar uden forbindelse med deres paarørende, hvad enten det skyldes bopælsforandring eller det mere almindelige, at familien har slaaet haanden af dem, eller endelig, at de skammer sig, saa de ikke tør skrive til deres paarørende. I saadanne tilfælde undersøger man sagen, og hvis det skønnes at være til gavn for den forvarede og uden skade for de paarørende, forsøger man paany at etablere kontakt, og dette lader sig saa meget lettere gøre, som anstaltens reglement tillader meget hyppig brevskrivning og besøg paa anstalten og senere besøg af den forvarede hos sin familie under udgang. Endvidere søger man at etablere kontakt med tidligere arbejdsgivere og med eventuelt formaaende venner, men dette gøres naturligvis med stor forsigtighed, blandt andet for at man ikke derved skal give den forvarede indtryk af, at han snart skal udskrives.

Ikke sjældent sker det, at der opstaar kontroverser mellem den forvarede og hans hustru, og man bistaar dem da med raad og daad, og disse kan naturligvis gaa ud paa enten at bevare ægteskabet eller sørge for en fornuftig skilsmisse. Ved disse lejligheder og ved andre aflægger man besøg i de paagældende hjem.

En stor del af forsorgsvirksomheden bestaar i almindelig opmuntring og støtte i det daglige. I en anstalt med en saa fri behandling opstaar der langt lettere gnidninger mellem de forvarede indbyrdes og mellem de forvarede og personalet, og i en mængde tilfælde kommer de forvarede enten selv til forsorgssekretæren og søger raad, eller forsorgssekretæren opsøger den paagældende og vejleder efter bedste skøn. Som regel er det jo rene bagateller, som løses paa fornuftig maade, blandt andet

ved at lade dem faa luft ved at skælde ud paa forsorgssekretæren i stedet for.

Efter bestemte regler i den for anstalten gældende kongelige anordning kan de forvarede opnaa udgang under ledsagelse af anstaltens forsorgsmedarbejdere. Tidligere foregik saadanne udgange under ledsagelse af den ifølge straffelovens § 70 beskikkede tilsynsværge eller en anden betroet person, men det medførte en række ulemper, idet disse ledsagere, skønt de underskrev et detailleret reglement for udgangen, meget ofte ganske tilsidesatte det og undertiden lod den forvarede gaa helt paa egen haand dagen igennem i København, hvilket for eksempel har medført dels, at statsfængslets inspektør har maattet afhente en forvaret paa et værtshus, hvor han sad og hyggede sig med spiritus og andet godt, dels at en forvaret under udgang avlede et barn med sin kæreste, dels at forvarede begik direkte ulovligheder som for eksempel tyverier og uterlighed overfor drenge. Naar saadanne ting med stor vanskelighed lod sig oplyse, er det klart, at man maatte befrygte, at endnu mere gik i svang, og man inddrog derfor denne halvprivate udgangsledsagelse og gik over til det system, der nu har udviklet sig til, at det er anstaltens egne fastansatte forsorgsmedarbejdere, der besørger al udgangsledsagelse. Naturligvis har dette været vanskeligt at gennemføre overfor de forvarede, og det kan ogsaa kun gennemføres med medarbejdere, der er i besiddelse af særlig takt, men til gengæld lærer anstalten derved paa helt igennem uovertruffen maade disse forvaredes hjem og miljø at kende, ligesom de faar indsigt i den forvaredes interesser og væremaade under saa private forhold, som det vilde være udelukket at faa ved observation i anstalten alene. Jeg ser herved ganske bort fra den overordentlige disciplinære virkning, det har paa de forvarede, der enten ønsker at opnaa udgang, eller hvis de har opnaaet denne, da at bevare den. Denne udgangstilladelse blev ganske naturligt suspenderet den 19. september 1944 og er paa grund af forholdene endnu ikke genoptaget. Der har iøvrigt fra april 1935, da anstalten begyndte sin virksomhed i Herstedvester, og til 19. september 1944 været foretaget 3211

udgange, og under disse er der sket ialt 12 undvigelser, hvilket maa siges at være et yderst ringe antal.

Endvidere er brevcensuren en vigtig kilde til oplysninger om de forvarede. Disse maa lige fra indsættelsen skrive to gange om ugen til paarørende og en gang til tilsynsværger. Det er saaledes et ikke helt ringe arbejde at læse alle disse breve, som desuden ofte giver anledning til vejledning af de forvarede.

Dernæst søger forsorgssekretæren at opnaa samarbejde med den for den forvarede beskikkede tilsynsværger. Denne er som regel i familie med den forvarede eller hører til dem, man populært kalder „bunkeværger“, professionelle, filantropiske folk, der faar en ringe betaling for hvert værgemaal gennem de institutioner, hvortil de er knyttet. Hos de forvarede er der som regel aversion mod disse værger, idet de ganske naturligt ønsker kontakt med en person, som kun tager sig af en enkelt. Forsorgssekretæren har derfor et ikke ringe arbejde med at skaffe mennesker, der er baade velegnede og villige til at paatage sig det ofte utaknemmelige job som tilsynsværger. Det er iøvrigt kun sjældent, at tilsynsværgeren udfører et virkeligt direkte positivt arbejde, ja, man har eksempler paa, at tilsynsværger i aarevis ikke lader høre fra sig.

Alle disse ting er dog til syvende og sidst kun det opbyggende arbejde for det, der altid staar forsorgssekretæren i hovedet, nemlig udskrivningen. Ved forvaringsanstalten er der ikke som ved fængslerne tale om tidsbestemt ophold, som eventuelt kan begrænses til $\frac{2}{3}$ i tilfælde af prøveløsladelse. Vi har ingen dato at holde os til, og problemet bliver derfor langt vanskeligere end ved andre anstalter, naar anstalten har besluttet sig til at anbefale en mand til udskrivning, som altid finder sted paa prøve. Det er en praktisk talt ufravigelig grundsætning, at udskrivning kun kan finde sted paa betingelse af, at der forinden er skaffet den forvarede logi og beskæftigelse, som anstalten kan godkende. Det er selvsagt uhyre svært at komme til en arbejdsgiver med bøn om beskæftigelse, naar man ikke kan nævne nogen bestemt dato, hvor manden kan tiltræde sin plads, ihvert fald kun paa saa vag en maade, at det vil ske tidligst om tre maa-

neder og senest om ni, hvis i det hele taget myndighederne vil gaa med til det. Men hertil kommer, at der hos arbejdsgivere og andre, for eksempel dagspressen og politifolk, aabenbart næres en meget stærk ængstelse for psykopater, en ængstelse, som naturligvis erfarne forsorgsfolk lærer at overvinde, men som praktisk talt altid giver megen møje og besvær. Anstalten søger naturligvis derfor først og fremmest at henvende sig til tidligere arbejdsgivere eller paarørende, som kan tænkes at have en forhaandsinteresse i at hjælpe, og ofte kan man ad denne vej opnaa eventuelt at fremlægge arbejdstilbud i retten. Men i en række tilfælde bliver vi nødt til at søge om udskrivning uden i forvejen at have skaffet arbejde, og naar kendelsen herom er faldet, begynder saa arbejdet med at skaffe beskæftigelse o. s. v. Der kommer ofte her en meget trang ventetid for den forvarede, som mener, at arbejde hænger paa træerne, og derfor ikke kan forstaa, at den ene uge gaar efter den anden, uden at han bliver udskrevet, og en ligesaa streng tid for forsorgssekretæren, fordi den forvarede er tilbøjelig til at miste tilliden til ham.

I løsladelsesvilkaarene, der er mere vidtgaende end for fængselsfanger, fastsættes normalt, at den paagældende skal underkaste sig tilsyn af anstalten og rette sig efter tilsynets anvisninger, herunder at han ikke skifter bopæl eller arbejde uden efter forud indhentet tilladelse af tilsynet, samt at han er forpligtet til, saafremt han bliver arbejdsløs eller hans forhold iøvrigt giver anledning dertil, at lade sig anbringe paa et optagelseshjem eller anden lignende institution. Der kan dog ogsaa knyttes ganske specielle vilkaar dertil som for eksempel, at en mand kun maa have bopæl øst for storebælt, at han ikke maa færdes ved strande og i parker og paa legepladser, og en enkelt gang har man løsladt en mand, som ikke maatte færdes udenfor sin bopæl uden under ledsagelse af en dertil udpeget person.

I modsætning til statsfængslerne føres tilsynet altsaa udelukkende af anstalten selv, og det føres direkte af anstaltens egne medarbejdere. Tilsynets første opgave er naturligvis at overvaage, at vilkaarene for løsladelsen bliver opfyldt. Vi paaser, at manden bliver indmeldt i afholdsforening og holder øje med, at

han overholder foreningens love, vi paaser, at han tager ophold, hvor vilkaarene fastsætter det, og om han skifter bopæl og arbejde o. s. v., og dersom vi fatter mistanke om kriminelle forhold, prøver vi paa efter forholdets natur at opklare sagen og foretager eller foranlediger anholdelse til nærmere undersøgelse af sagen, ligesom vi, naar denne er opklaret, udfra vort særlige kendskab til manden tilraader genindsættelse eller eventuelt fortsat anbringelse paa fri fod, muligt under skærpede betingelser. Anstalten har et fast samarbejde med rigsregistraturen, idet vi ved enhver løsladelse fra anstalten giver meget fyldige oplysninger til registraturen og i hele prøveløsladelsestiden holder denne nøje underrettet, hver gang manden skifter bopæl eller beskæftigelse. Paa samme maade holder rigsregistraturen anstalten underrettet, saasnart den erfarer noget af interesse. Dersom anstalten selv skaffer beskæftigelse, er det naturligvis nødvendigt, at arbejdsgiveren bliver underrettet i store træk om den mand, han skal beskæftige, men naar han først er paa fri fod, finder saadanne oplysninger dog ikke sted undtagen for forvarede, der har begaaet brandstiftelser, røverier og grove sædelighedsforbrydelser, og for de sidstes vedkommende kun for saadanne forvarede, der ikke er blevet kastreret.

Men tilsynet bestaar naturligvis ikke alene i det mere negative og politimæssige, men i vid udstrækning i en positiv og aktiv hjælp til at finde ind i samfundet som en almindelig borger. Mangfoldige gange kommer psykopater i situationer, hvor den almindelige hjælp, der kan opnaas fra det offentlige ved deres egen henvendelse, enten tager for lang tid eller er for utilstrækkelig, ja, hvor der overhovedet ikke kan hjælpes, og her træder anstalten saa til med praktisk hjælp, med penge til redskaber, husleje, skattebetaling, sygekasse- og fagforeningskontingent, oprettelse af egen virksomhed o. s. v. Der skaffes dem midlertidigt logi paa optagelseshjem, bistand til anbringelse paa hospitaler, henvendelse til myndigheder af forskellig art, fremskaffelse af bolig og forhandling med arbejdsgiver og en hel række andre spørgsmaal. Men ogsaa aandelig støtte er ofte udkrævet, baade, naar manden opmuntres til den fornuftige

vej, han eventuelt er slaaet ind paa, eller naar man tager del i den løsladtes bekymringer, som man deler med ham paa almindelig medmenneskelig basis.

Naar den forvarede udskrives, bliver han først og fremmest gjort bekendt med løsladelsesvilkårene, og dernæst medgiver man ham en trykt vejledning, som i uddybet form anviser ham, hvorledes han skal og bør forholde sig overfor tilsynet. I praksis foregaar dette ved brevveksling, ved besøg og ved indhentning af oplysninger fra steder, hvor det ikke kan skade den løsladte. Brevvekslingen foregaar saaledes, at den forvarede de første fire uger efter sin løsladelse hver uge maa skrive til forsorgssekretæren om sine forhold og derefter en gang om maaneden, men dog saaledes, at han skal skrive, dersom der sker noget særligt, herunder hvis han skal skifte bopæl eller beskæftigelse. Ligegyldigt om den løsladtes breve indeholder spørgsmaal, der kræver svar eller ej, faar han praktisk talt altid igen et brev fra forsorgssekretæren. Dersom han skifter bopæl, skriver man som regel hurtigt igen for at konstatere, om han virkelig er flyttet. — Besøgene finder sted, naar forholdene nødvendigvis maa bringes i lave af en forsorgsmedarbejder, men derudover finder de sted til uregelmæssige tider, som regel seks til tolv gange om aaret. Endvidere opmuntrer man den forvarede til selv at møde paa anstalten, og dette sker ogsaa ret hyppigt af dem, der bor i nærheden af den. — Endelig indhenter vi, naar det skønnes nødvendigt, oplysninger hos familien, hos arbejdsgiveren, hvis han er kendt med den forvaredes fortid, paa socialkontorerne og lignende institutioner.

Et meget vigtigt led i tilsynsarbejdet er journalen, som er en fortsættelse af lægernes journal under den forvaredes ophold i anstalten. Da oplysninger i journalen først og fremmest skal være til brug for overlægen ved indstilling om prøvetidens ophør, er den meget udførlig, og der gøres notat, hver eneste gang man er i forbindelse med den løsladte eller hører noget om ham, hvad enten det er skriftligt eller paa anden maade, men særlig gør man naturligvis notater om besøgene, hvor man noterer ned om den forvaredes væremåde, hans klædedragt,

hans indstilling overfor tilsynet, hans sindstilstand, hans sundhedstilstand, indretningen af hans logi, forholdet til hans omgivelser o. s. v., og for de kastrerede personers vedkommende iagttagelser, der eventuelt kan tyde paa seksuel aktivitet, herunder den løsladtes egne oplysninger om kastrationens virkning.

Et ofte meget vanskeligt spørgsmaal med de løsladte gælder prøvetidens længde, idet denne er ligesaa ubestemt som opholdet i anstalten. Tidligere praktiserede man en prøvetid, der meget ofte kun var to aar og i enkelte tilfælde — for eksempel for visse kastrerede, som paa usædvanlig vis havde tilpasset sig i samfundet — helt ned til et enkelt aar. Erfaringen viste imidlertid, at det var gavnligt med et noget længerevarende tilsyn, og i øjeblikket varer det i almindelighed fra tre til fem aar, dog saaledes at enkelte forvarede er under tilsyn i endnu længere tid. De fleste forvarede ønsker ganske naturligt prøvetiden ophævet saa hurtigt som muligt, men nogle enkelte er ganske ligeglade, idet de overhovedet ikke føler nogen ulemper ved at være under tilsyn, medens nogle faa ligefrem ønsker at fortsætte det, fordi de indser, at de ellers vilde savne den positive støtte, som tilsynet er for dem.

Omsider kommer tidspunktet, hvor den prøveløsladte udgaar af tilsynet, hvad enten det nu sker ved, at han genindsættes eller dør eller — som i nogle tilfælde — bliver anbragt i fængsel eller sindssygeanstalt eller endelig ved, at han er resocialiseret. Med disse sidste, som jo heldigvis udgør en meget stor procent, er anstalten i en række tilfælde stadig i en vis kontakt. Samtidig med, at der afsiges retskendelse, skrives der af anstalten til den paagældende, at han, dersom han trænger til bistand af hvilken som helst art, trygt kan henvende sig til forsorgssekretæren, som efter evne vil staa ham bi. De oplysninger, man faar om de endelig løsladte, er naturligvis temmelig tilfældige og ufuldkomne, men de er jo dog bevis for, at anstalten og dennes forsorg har betydet noget godt, som den forvarede selv erkender.

Med denne faglige redegørelse for forsorgsarbejdet ved psykopatanstalterne og nogle forsorgsproblemer har jeg givet rammerne om dette arbejde, men ikke vist det fascinerende liv

deri, som gør, at man hver dag vaagner op til en ny og helt anderledes dag med glæder og opmuntringer, sorger og uro, samtaler, rejser, besøg, men aldrig til kedsomhed, et mærkeligt rigt liv, der fylder en med taknemmelighed, fordi man faar lov til at være med deri.